

פרק ט' – רבי אליעזר Introduction

Throughout the *מסכת*, we have dealt chiefly with two areas of *הלכות נדרים* – proper interpretation of the formula and object of the *נדר* and the relationship between the *מדיר* and the *מודר*. Now, we turn our attention to something we have alluded to and briefly discussed in random *סוגיות* – releasing *נדרים*. In order to have a *נדר* released, a *חכם* must be consulted (or, in the absence of an individual *מומחה*, 3 “regular” people – *הדייטות* – can be used); he must learn to ask the “right” questions which will reveal or motivate regret (*חרטה*) for taking the *נדר* and then declare it to be null and void – *מותר לך*. Our *פרק* deals with which questions may be asked to provide legitimate release; such a question is referred to as a *פתח* (opening); hence the phrase ... *פותחין ב...*

15.9.1

64a (משנה א') → 65a (מתחיתיהם)

Note: according to the Midrashic read of the relationship between *יתרו* and *משה*, *משה* administered an oath to *יתרו* that he wouldn't go back to Egypt after he married *צפורה*. The allusion to this is found in v. 5 – *ויאל*.

1. ויאמר ה' אל משה במדין לך שב מצרים כי מתו כל האנשים המבקשים את נפשך: שמות פרק ד פסוק יט
 2. ויעלו מעל משפח קרח דתן ואבירם מסביב ודתן ואבירם יצאו נצבים ופתח אלהיהם ונשיהם ובניהם וטפים: במדבר פרק טז פסוק כז
 3. ויצא ביום השני והנה שני אנשים עברים נצים ויאמר לרשע למה תכה רעך: שמות פרק ב פסוק יג
 4. ויפגעו את משה ואת אהרן וצבים לקראתם בצאתם מאת פרעה: שמות פרק ה פסוק כ
 5. ותר א רחל כי לא ילדה ליעקב ותקנא רחל באחיה ותאמר אל יעקב הבה לי בנים ואם אין מתה אנכי: בראשית פרק ל פסוק א
 6. אל נא תהי כמות אשר בצאתו מרחם אמו ויאכל חצי בשרו: במדבר פרק יב פסוק יב
 7. במחשבים הושיבני כמתי עולם: איכה פרק ג פסוק ו
 8. ויואל משה לשבת את האיש ויתן את צפרה בתו למשה: שמות פרק ב פסוק כא
 9. ויקח מזרע המלוכה ויכרת אתו ברית ויבא אתו הארץ לקח: יחזקאל פרק יז פסוק יג
 10. וגם במלך נבוכדנאצר מרד אשר השביעו באלהים ויקש את ערפו ויאמץ את לבבו משוב אל ה' אלהי ישראל: דברי הימים ב פרק לו פסוק יג
 11. ישבו לארץ דמו זקני בת ציון העלו עפר על ראשם חגרו שקים הורידו לארץ ראשן בתולת ירושלים: איכה פרק ב פסוק י

- I פתח as a כבוד אב ואם משנה א'
 - a ר"א – permits
 - b החכמים – forbid
 - i argument - reduction ad absurdum (ר' צדוק): if we allow a פתח for parental honor, we should certainly allow a פתח for Divine honor → no נדרים
 - 1 meaning of phrase אין נדרים:
 - (a) אין נדרים will not be properly released
 - (i) Explanation: no one will be so brazen to say to the חכם that he doesn't care about the כבוד המקום, even though he may not really regret the נדר
 - (ii) Test against end of משנה (concession of חכמים): since he has already demonstrated brazenness towards his parents, we will assume his regret to be sincere
 - (b) נדרים won't be brought to the חכם for release
 - (i) Explanation: since all נדרים are a violation of שמים כבוד, everyone will release for himself
 - (ii) Test against end of משנה (concession of חכמים): since he must seek a חכם for all other נדרים, we allow כא"א in this particular case
 - ii however: פתח כא"א is a פתח that regarding a matter that directly affects the relationship with parents – פתח כא"א
- II פתח as a נולד משנה ב'
 - a example: if A banned benefit from B or from building X and B became the town scribe or X became a בית כנסת
 - i פתח: “had you known that B would become a סופר or that X would become a ביכ"ו, would you have banned?”
 - b ר"א permits
 - i source: v. 1 (see note) – the death of פרעה allowed release of the oath
 - 1 counter: the reference is to דתן ואבירם (vv. 2-4) – they merely become impoverished
 - (a) note: poverty is not a נולד since fluctuation in financial status is the way of the world – and the חכמים agree that a נולד מצוי may be used as a פתח
 - (b) tangential observations: childlessness, poverty, צרעת and blindness are equated to death (vv. 5-7)
 - (c) additional Halakhic implications of v 1: א נדר must be released in the presence of the one who administered it → also, in the presence of the מדיר (vv. 8-9 support notion that משה was under oath)
 - (i) additional story: צדקיה's “rebellion” against נבוכדנצר revolves around an oath that נבוכדנצר administered that צדקיה wouldn't reveal his vile eating habits (v. 10); צדקיה had it released in the absence of נבוכדנצר, who accused the סנהדרין of violating protocol – leading to disgrace (v. 11)